

KGB planai Lietuvos nepriklausomybės 70-mečio išvakarėse (1988 m. vasario 16-oji)

Praėjus keliems mėnesiams po pirmojo viešo „Juodojo kaspino“ dienos paminėjimo prie A. Mickevičiaus paminklo (1987 m. rugpjūčio 23 d.), KGB pradėjo ruoštis sutikti naują protestų bangą artėjant 1988 m. vasario 16-ajai. KGB 5-oji tarnyba, kuri buvo atsakinga už kovą su ideologiniais priešininkais, 1988 m. vasario 1 d. parengė pažymą „Apie užsienio emigrantų ir kitų antisovietinių centrų priešiškus siekius ir tendencijas prieš Lietuvos SSR“. Kaip matyti iš šios pažymos turinio, KGB pirmiausia užsienyje matė Lietuvos nepriklausomybės klausimo kėlimo inspiratorius. „Artimiausioje perspektyvoje Lietuvos išsilaisvinimas yra nerealus“, – konstatavo sovietinio saugumo analitikai. Vis dėlto išliko ir toliau aktyviai veikė pagrindiniai „Baltijos šalių klausimo“ dirgikliai – VLIK’as (aktyviai bendravo su Europos Parlamentu ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis), Baltijos šalių išeivių organizacija „Baltijiečių kreipimasis į JTO“ (BATUN) ir kt. Reikia pasakyti, kad Baltijos šalių inkorporavimo į Sovietų Sąjungą nuolatinis nepripažinimas taip pat buvo įvertintas kaip didžiulis stimulas išsivadavimo organizacijų veiklai. Klausimas, kaip užkirsti kelią laisvojo pasaulio įtakai, tapo lemiamu organizuojant KGB veiklą. Tai

matyti ir iš žemiau publikuojamo dokumento. „Geležinė uždanga“ buvo pažeidžiama. Nors buvo trukdoma transliuoti Vakarų radijo stočių laidas, vykdoma totalinė korespondencijos liustracija (1987 m. konfiskuota 18 000 laiškų), buvo neįmanoma šių laisvojo žodžio kanalų visiškai nuslopinti ar uždaryti. KGB didelį nerimą kėlė tai, kad lietuvių išeiviai sugebėjo materialiai paremti sovietų valdžios persekiojamus žmones, palaikė ryšius su Lenkijos lietuviais.

Visa ši lietuvių išeivijos veikla, tiesos apie Lietuvą skleidimas buvo pakankamai efektyvus ginklas siekiant Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Norėdama tai neutralizuoti, KGB numatė savas priemones, kasmet kartodavo tuos pačius įsakymus (kompromituoti aktyvius kovotojus dėl Lietuvos nepriklausomybės, didinti prieštaravimus tarp išeivijos organizacijų ir pan.), bet jų įgyvendinti vis nepavykdavo. Pačioje Lietuvoje besikeičianti padėtis sujaukė daugelį ilgai KGB puoselėtų planų. Posūkio tašku tapo būtent 1987 m. rugpjūčio 23 d. mitingas Vilniuje. KGB teko labiau susirūpinti savo pozicijų išsaugojimu pačioje Lietuvoje. Kaip matyti iš žemiau pateikiamo dokumento, KGB 5-oji tarnyba liko iki galo ištikima seniems veiklos metodams ir tik laikinai sugebėjo kon-

troliuoti situaciją Lietuvoje. Jau pasibai-
gus Nepriklausomybės švenčių Lietuvo-
je ir Estijoje persekiojimo vajams,
1988 m. vasario mėn. KGB skyriaus Es-
tijoje užsienio žvalgybos kuratorius
plk. P. Toomas (Toom) konstatavo: „esa-
mos darbo formos <...>, kurios susifor-

mavo sąstingio laikais <...> patenkina-
mų rezultatų neduoda ir dabartinių pro-
blemų neišsprendžia“. Ryškėjo nauja
KGB veiklos kryptis – *kova dėl visuome-
nės nuomonės, Vakarų politinių ir visuo-
menės veikėjų protų užkariavimas*.

KGB 5-osios tarnybos 2-ojo skyriaus viršininko pplk. V. Šiaudinio 1988 m. vasario 1 d. pažyma apie užsienio emigrantų ir kitų antisovietinių centrų veiklą prieš Lietuvos SSR

1988 m. vasario 1 d.

Pažyma

Slaptai
Egz. Nr. 4

Apie užsienio emigrantų ir kitų antisovietinių centrų
priešiškus siekius ir tendencijas prieš Lietuvos SSR

Didėjant Sovietų Sąjungos autoritetui
tarptautinėje arenoje priešiškos Vakarų
jėgos vis labiau telkiasi bendrai griau-
majai veiklai prieš SSRS. Vieną svar-
biausių vaidmenų atlieka Baltijos šalių
emigrantų reakciniai nacionalistiniai
centrai ir organizacijos. Ši tendencija
ypač sustiprėjo devintajame dešimtmety-
je dėl aktyvių JAV administracijos ir
prezidento Reigano veiksmų. Presiden-
tas Reiganas reakcinių emigrantų orga-
nizacijų, ypač Baltijos šalių emigrantų,
veiklą prilygino valstybinei politikai
sprendžiant tarptautinius dvišalių santy-
kių klausimus ir tarptautinėse organiza-
cijose.

Siekdamas geriau koordinuoti emig-
rantų nacionalistinių centrų veiklą ir jai
vadovauti Reiganas į Baltųjų rūmų apa-
ratą įvedė patarėjo etniniais klausimais
pareigybę ir šias pareigas paskyrė ar-
šiam antisovietininkui lietuviui Linui
Kojeliui.

Emigrantų nacionalistinių centrų ide-
ologinės diversijos prieš respubliką vyk-
domos šiomis pagrindinėmis kryptimis ir
turint šiuos tikslus:

1. Propagandinės akcijos siekiant su-
griauti SSRS tarptautinį autoritetą,
priešiškos Vakarų šalių visuomenės nuo-
monės formavimas, pastangos kelti vadi-
namąjį „Baltijos šalių klausimą“ įvai-
riuose tarptautiniuose forumuose.

2. Įvairiais kanalais daromas neigia-
mas ideologinis poveikis Lietuvos SSR
gyventojams siekiant paskatinti antivi-
suomeninius elementus imtis viešų anti-
sovietinių akcijų ir tuo remiantis inspi-
ruoti vadinamąjį „tautinį pasipriešinimo
judėjimą“ respublikos teritorijoje.

3. Plačiųjų lietuviškosios emigracijos
masių nuteikimas prieš SSRS siekiant
jas sutelkti antisovietiniu pagrindu.

Šiuo metu kapitalistinėse šalyse te-
beveikia apie 130 lietuvių nacionalisti-
nių ir klerikalinių organizacijų. Jos lie-

tuvių ir užsienio kalbomis leidžia 14 laikraščių, 9 žurnalus, 11 antisovietinės pakraipos biuletenių bendru maždaug 70 tūkst. egz. tiražu. Nors dauguma lietuvių reakcinių emigrantų organizacijų ir supranta, kad artimiausioje istorinėje perspektyvoje Lietuvos „išlaisvinimas“ yra nerealus, vis dėlto savo antisovietinėje veikloje ir toliau kelia šį šūkį, nes neturi kuo jį pakeisti.

Reakcinės lietuvių emigracijos vadeivos vienu iš veiksmingų metodų užsibrėžtiems tikslams pasiekti laiko vadinamąjį „Baltijos šalių klausimą“, kurį mėgina kelti įvairiuose tarptautiniuose forumuose ir organizacijose. Strateginis uždavinys – iškelti „Baltijos šalių klausimą“ JTO Dekolonizacijos komitete, kad vėliau jis būtų svarstomas Generalinėje Asamblėjoje. Tuo tikslu sukurta ir veikia speciali jungtinė Baltijos šalių emigrantų organizacija „Baltijiečių kreipimasis į JTO“ (BATUN).

Stengiamasi išplėsti ryšius su reakcingiausiais Europos Parlamento nariais mėginant jų tarpininkavimu priimti rezoliuciją, rekomenduojančią JTO apsisvarstyti Generalinėje Asamblėjoje Baltijos respublikų „klausimą“. Viena pagrindinių lietuvių reakcinės emigracijos organizacijų – Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas (VLIK'as) – netgi turi „nuolatinį atstovą“ Europos Parlamente; šioje tarptautinėje organizacijoje iš esmės jis atlieka lietuvių nacionalistinių centrų „lobisto“ funkcijas. Tų pastangų rezultatas – 1983 ir 1987 m. Europos Parlamentas priėmė tris rezoliucijas dėl Baltijos valstybių „dekolonizavimo“ ir rekomendavo JTO apsisvarstyti šį klausimą. Europos Parlamentas 1987 m. spalio 15 d. rezoliucijoje tiesiai kreipiasi į Sovietų Sąjungą reikalaudamas „gerbti Baltijos valstybių apsispren-

dimo teisę ir žmogaus teises“ ir rekomenduoja Vakarų šalių vyriausybėms vadinamąjį „Baltijos šalių klausimą“ kelti tarptautinėse konferencijose bei dvišaliuose susitikimuose su SSRS vyriausybe.

Šiuo tikslu emigrantų nacionalistinių centrų vadeivos mėgina užmegzti ryšius su tarptautinėmis visuomeninėmis ir nevyriausybiniomis organizacijomis, tokiomis kaip JUNESKO, Tarptautinė teisi-ninkų demokratų asociacija, „Pen klubas“ ir kt.

Siekdami sugriauti SSRS autoritetą tarptautinėje arenoje reakciniai emigrantų nacionalistiniai centrai ypač mėgina panaudoti Helsinkio susitarimus. Spekuluodami „žmogaus teisių“ problema SSRS ir ypač Baltijos šalyse lietuvių užsienio nacionalistinių centrų vadeivos sistemingai siuntė savo „delegacijas“, „atstovus“ ir „stebėtojus“ į Helsinkio susitarimo šalių–dalyvių Madrido, Belgrado, Otavos, Stokholmo, Vienos pasitarimus. Ten jie skleidė antisovietines nuotaikas tarp Vakarų šalių delegatų, įteikdavo jiems „memorandumus“ ir „peticijas“, kuriuose reikalaujama „Baltijos šalių klausimą“ įtraukti į pasitarimų darbotvarkę, propagavo antisovietines „pažiūras“, organizavo savo spaudos konferencijas ir „alternatyvius pasitarimus“.

Remdamiesi plačiuosiuose Vakarų visuomenės sluoksniuose populiariomis taikos ir nusiginklavimo idėjomis, reakcinės emigracijos lyderiai mėgina „prisijungti“ prie taikos judėjimo ir primesti atsakomybę Sovietų Sąjungai už ginklavimosi varžybas ir sovietinio Pabaltijo „militarizavimą“. Pakludami laiko dvasiai emigrantų nacionalistiniai centrai iškėlė kovos dėl „nebranduolinio“, „demilitarizuoto“ Pabaltijo šūkį, reikalauja

pašalinti sovietinį branduolinį ginklą iš Baltijos respublikų teritorijos ir Baltijos jūros akvatorijos. Kartu nacionalistinių centrų vadeivos itin priešišškai sutiko atsinaujinusias Sovietų Sąjungos ir JAV derybas dėl ginklavimo apribojimo ir 1987 m. gruodžio mėn. suorganizavo antisovietinę demonstraciją Vašingtone Sovietų šalies vadovybės vizito į JAV metu.

Nesibaigia emigrantų nacionalistinių centrų politinės spekuliacijos dėl Afganistano „problemos“. Kai kurie emigrantai su dušmanų gaujomis lankėsi Afganistane, užmezgami ryšiai su kontrrevoliucinėmis afganų organizacijomis JAV. 1986 m. rugpjūčio mėn. Zalburge (Austrija) įvyko Baltijos šalių reakcinių emigrantų suvažiavimas, kuriame buvo parengti antisovietinio turinio lapelių–atsišaukimų tekstai lietuvių, latvių ir estų kalbomis. Jais kreipiamasi į sovietinio Pabaltijo jaunimą ir raginama vengti atlikti internacionalinę pareigą Afganistane ir netarnauti kariuomenėje.

Palyginti naujas nacionalistinių centrų veiklos momentas yra tai, kad antisovietinėje propagandoje aktyviai keliaami ekologijos ir respublikos gamtos saugos klausimai, konkrečiai – žalingi Ignalinos AES eksploatavimo padariniai ir galimų naftos telkinių respublikos pajūryje eksploatavimas. Kartu yra kurstomi dalies tikinčių respublikos gyventojų prietarai ir tuo remiantis inspiruojami antivisuomeniniai veiksmai.

Reakcinių lietuvių emigrantų veiklai kaip ir anksčiau būdinga tendencija suvienyti pastangas ir antisovietiniu pagrindu telkti lietuvių, latvių, estų bei kitų emigrantų nacionalistinius reakcinius centrus. Telkimosi taktika laikoma svarbiu „išsivadavimo kovos“ stiprinimo rezervu.

Todėl aktyvėja jau veikiančios jungtinės organizacijos BATUN, JUBANK, „Pasaulinė baltijiečių sąjunga“. Siekiant įtraukti į „išsivaduojamąją veiklą“ eilinius emigrantus, nusivylusius susikompromitavusiais „senais“ nacionalistiniais centrais, steigiami nauji: „Baltijiečių laisvės lyga“ (1983 m.), „Baltijos šalių taikos ir laisvės komitetas“ (1985 m.). Telkimosi procesas vyksta ne tik centre (JAV), bet ir vietose. Antai susijungus Baltijos šalių emigrantų regioninėms organizacijoms Miunchene 1984 m. buvo įsteigta vadinamoji „Baltijos draugija Vokietijoje“.

Reakcinės lietuvių emigracijos vadovai šiuo metu ieško galimybių sukurti „Atstovaujamąjį centrą“, kurio štabas būtų Vašingtone. Svarbiausias šio centro uždavinys būtų koordinuoti reakcinės emigracijos veiksmus vykdant visas politines akcijas prieš SSRS. Numatoma įsteigti „atstovybės“ filialą Prancūzijoje; jo funkcijos bus „dirbti“ su respublikos gyventojais, kurie įvairiais kanalais lankosi Europos šalyse.

Tuo tikslu kuriami ir bendri Baltijos šalių emigrantų spaudos organai. Antai 1984 m. Švedijoje pradėtas leisti leidinys „Baltijos forumas“ anglų ir Baltijos respublikų kalbomis.

Tam tikras stimulus, skatinantis suaktyvinti reakcinių lietuvių emigrantų pastangas, yra ta aplinkybė, kad JAV, Anglijos ir Australijos vyriausybės viešai pareiškia, jog ir toliau teisiškai nepripažins fakto, kad Lietuva, Latvija ir Estija savanoriškai įstojo į SSRS. Sustiprėjus antisovietinėms Vašingtono užsienio politikos tendencijoms, JAV kongresas 1983 m. priėmė rezoliuciją, kurioje rekomenduojama JAV vyriausybei pirmiausia supažindinti JTO Generalinę Asamblėją su „Baltijos šalių klausimu“.

Anksčiau kongresas buvo priėmęs rezoliuciją, kad JAV leidžiamuose žemėlapiuose Baltijos respublikos būtų pažymėtos kaip nepriklausomos valstybės. 1984 m. spalio 5 d. JAV kongresas priėmė rezoliuciją Nr. 655, kuria remiantis prezidento dekretu nuo 1985 m. Vasario 16-oji buvo oficialiai paskelbta Lietuvos „nepriklausomybės diena“. 1985 m. prezidentas Reiganas išleido direktyvą Nr. 271 ir pasirašė oficialią deklaraciją, kurioje pareiškė, kad „laimina teisingą mažos laisvę mylinčios tautos kovą“ ir jai pritaria, o kiekvienų metų birželio 14-ąją paskelbė „Baltijos šalių laisvės diena“. JAV Baltuosiuose rūmuose ir Valstybės departamente kasmet rengiami priėmimai Baltijos šalių reakcinės emigracijos vadovams. Šiuo metu prezidento padėjėjo L. Kojelio iniciatyva mėginama Amerikos kongrese įkurti pakomisę „Už religijos laisvę Lietuvos katalikams“. Visa tai rodo, kad JAV administracija stengiasi pakreipti emigrantų nacionalistinių centrų antisovietinę veiklą sisteminga, kryptinga linkme, priderinti ją prie kasmet pažymimų „tradicinių“ datų.

1985 m. jie suorganizavo antisovietines akcijas „taikos kruizas“ ir „Baltijos šalių tribunolas“, 1986 m. – keletą priešišku akcijų Vienoje vykusioje eilinėje Europos saugumo konferencijoje, 1987 m. rugpjūčio 23 d. – vadinamąją „juodojo kaspino dienos“ akciją; 1988 m. planuojama nemažai antisovietinių akcijų buržuazinės Lietuvos „nepriklausomybės“ 70-mečio proga Vasario 16-ąją. Vykdamas šias akcijas vis labiau aiškėja tendencija kurstyti ekstremistiškai nusiteikusius Lietuvos klerikalius nacionalistinius elementus rengti viešus antivisumeninius išpuolius respublikoje ir šitaip priderinti juos prie

reakcinės emigracijos vykdomų priešišku akcijų tarptautinėje arenoje. Tai aiškiai rodo 1987 m. rugpjūčio 23 d. sambūris Vilniuje.

Kaip žinoma, nacionalistinio 1987 m. rugpjūčio 23 d. sambūrio Vilniuje organizatoriai ir inspiratoriai buvo Vakarų emigrantų nacionalistiniai centrai; jie per VLIK'o atstovą Europoje (Strasbūras, Prancūzija) emigrantą A. Klimaitį perdavė atitinkamą nurodymą grupei religinių fanatikų, kurie būrėsi aplink ekstremistę N. Sadūnaitę. Jie ir buvo tiesioginiai vykdytojai. Tuo pat metu reakcinės lietuvių emigracijos vadeivos kartu su profašistine tarptautine organizacija „Juodojo kaspino diena“ dalyvaujant estų, latvių, ukrainiečių užsienio nacionalistams ir sionistams surengė keletą akcijų tarptautinėje arenoje: suorganizavo antisovietines demonstracijas prie SSRS užsienio atstovybių pastatų Vakarų šalyse ir pasirūpino, kad JAV kongreso nariai nusiųstų laišką sovietinei vadovybei su provokaciniais reikalavimais. Be to, per „radijo balsus“ buvo suorganizuota kurstomojo pobūdžio propagandinė kampanija prieš respublikos gyventojus ir į Vilnių iš anksto buvo nusiųsti Vakarų valstybių korespondentai.

Šiuo metu artėjant Vasario 16-osios „jubiliejui“ reakcinėje emigracijoje atliekamas didelis parengiamasis darbas. Jau 1987 m. birželio mėn. per Vatikano iškilmes krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600-ųjų metinių proga ten pat, Romoje, buvo sušauktas neeilinis PLB religinių susivienijimų atstovų pasitarimas (dalyvavo 140 delegatų), kuriame daugiausia buvo kalbama apie PLB organizuojamų antisovietinių akcijų koordinavimą.

1987 m. lapkričio 16–18 d. Liuneburge (VFR) įvyko „Baltijos draugijos

Vokietijoje“ konferencija. Joje kalbėjęs jau minėtas A. Klimaitis tiesiai pareiškė, kad artimiausias draugijos uždavinys – inspiruoti nacionalistinius veiksmus sovietinio Pabaltijo teritorijoje 1988 m. vasario mėn.

1987 m. lapkričio 13–15 d. Hiutenfelde (VFR) įvyko Vakarų Europos lietuvių nacionalistinių organizacijų aktyvistų suvažiavimas. Jame buvo parengtas planas, kaip vykdyti priešiškas akcijas Vakarų Europos šalyse „jubiliejaus“ proga. Be kita ko, numatoma surengti politines demonstracijas prie SSRS užsienio atstovybių pastatų Vakaruose, o „nepriklausomybės“ metinių išvakarėse emigrantų nacionalistinių centrų vadeivos planuoja siųsti Europos Parlamentui kreipimąsi, kuriame reikalaujama Lietuvos, Latvijos ir Estijos „vyriausybėms emigracijoje“ suteikti stebėtojų prie Europos Parlamento statusą.

1987 m. spalio 23–25 d. PLB, PLJS, VLIK'o iniciatyva Vašingtone įvyko vadinamoji Pasaulio lietuvių politinė konferencija, kurioje buvo parengta vieninga reakcinių emigrantų veiklos programa SSRS taikaus puolimo sąlygomis.

1987 m. lapkričio 17 d. Los Andžele įvyko vadinamosios „Baltijos laisvės sąjungos“ suvažiavimas, kuriame dalyvavo oficialūs JAV administracijos pareigūnai ir kongreso nariai. Be kitų, jame kalbėjo neseniai iš Lietuvos išvykęs į JAV gyventi nacionalistas V. Skuodis. Jis prašė JAV administraciją suteikti didesnę materialinę pagalbą ir moralinę paramą ekstremistiniams sovietinio Pabaltijo elementams. Panašūs „klausimai“ buvo sprendžiami 1987 m. gruodžio mėn. įvykusiame VLIK'o suvažiavime (JAV) ir 1988 m. sausio mėn. – vadinamajame Pasaulio lietuvių jaunimo kongrese (Australija).

Švedijoje veikiantis vadinamasis „Baltijos šalių komitetas“ ir kitos emigrantų organizacijos Vakaruose šiuo metu rengiasi išleisti dokumentus apie Baltijos respublikų gyventojų represijas pokario metais; juos planuoja paskleisti tarp Vakarų šalių vyriausybių ir visuomenėje „jubiliejaus“ išvakarėse.

Emigrantų nacionalistinių centrų spaudimu JAV kongrese rengiama speciali rezoliucija „jubiliejaus“ proga, o administracija planuoja surengti priėmimą Baltuosiuose rūmuose lietuvių atstovams su „lietuvių diplomatijos šefu“ S. Lozoraičiu priešakyje. Priėmime kalbą sakys prezidentas Reiganas; tikimasi, kad jis 1988 metus paskelbs „Lietuvos nepriklausomybės metais“. Be to, JAV administracijoje svarstomas klausimas pateikti SSRS provokacinį reikalavimą leisti kai kuriems kongresmenams vykti stebėtojais į Vilnių, kur, amerikiečių turimais duomenimis, 1988 m. vasario 16 d. vietiniai klerikaliniai nacionalistiniai elementai numato surengti demonstraciją „nepriklausomybės“ metinių proga. Ardumų radijo stočių „Amerikos balsas“ ir „Laisvoji Europa“ lietuvių redakcijos rengia ciklą kurstomųjų laidų sovietiniam Pabaltijui, kuriomis siekiama inspiruoti nacionalistinius veiksmus ir išplėsti laukiamų neramumų mastą, pirmiausia Lietuvos sostinėje.

Tuo pat metu didžiausių Vakarų valstybių sostinėse emigrantų nacionalistinių centrų vadeivos rengs „priėmimus“, mitingus ir susirinkimus, į juos kvies tų šalių, kuriose jie gyvena, masinės informacijos priemonių atstovus, visuomenės ir politikos veikėjus. Pavyzdžiui, „Lietuvos generalinis konsulas“ Niujorke A. Simutis ketina 1988 m. vasario 16 d. surengti „diplomatinių priėmimą“ „Interkontinentalio“ viešbutyje.

Pagrindinis kanalas, kuriuo į Lietuvos SSR teritoriją patenka mums svetima ideologija, tebėra radijo propaganda. Šiuo metu respublikoje girdimos radijo stotys „Amerikos balsas“, „Laisvoji Europa“ ir „Vatikano radijas“, kuriose yra lietuvių redakcijos. Per savaitę Lietuvai transliuojamų radijo laidų bendra trukmė – 29 valandos 45 minutės. Laikydamosi JAV administracijos antisovietinio kurso, minėtos radijo stotys suaktyvino ideologinę propagandą tarp respublikos gyventojų; tam jos panaudoja tendencingą informaciją, spausdinamą į užsienį siunčiamuose nelegaliuose antisovietiniuose rašiniuose, taip pat gautą iš atskalūnų, kurie išvyko iš SSRS. Pastaruoju metu dar labiau išryškėjo aiškiai kurstomasis ir provokacinis respublikai transliuojamų užsienio radijo laidų pobūdis. Antai 1987 m. vasario mėn. „Amerikos balsas“ pradėjo propagandinę kampaniją ragindamas respublikos gyventojus emigruoti į JAV ir žadėdamas jiems pagalbą. Dalis respublikos gyventojų į tai reagavo teigiamai (OTO išaiškinta 49 tokie dokumentai).

„Radijo balsams“ adresuotų išaiškintų dokumentų analizė rodo, kad tokios priešiškos laidos kartais sulaukia tam tikros respublikos gyventojų dalies teigiamų atsiliepimų, tarp jų – ir jaunimo.

Svarbus vaidmuo darant priešišką ideologinį poveikį respublikos gyventojams tenka ir pašto kanalui. Šiuo metu įskaitoje yra apie 750 tūkst. respublikos gyventojų, kurie susirašinėja su užsieniečiais, gyvenančiais kapitalistinėse šalyse. Lietuvių reakciniai emigrantai ir kiti antisovietiška nusiteikę asmenys, susirašinėjantys su respublikos gyventojais, mėgina panaudoti pašto ryšio kanalą antisovietinės, ideologiškai kenksmin-

gos emigrantų literatūros, religinių spaudinių ir atributikos persiuntimui, taip pat skleisti šmeižikiškus prasimanymus apie Sovietų Sąjungos užsienio ir vidaus politiką, garbinti kapitalistinį gyvenimo būdą, kurstyti nacionalistinius ir religinius prietarus. Pastaruoju metu pašto kanalas panaudojamas ir informacijai apie padėtį respublikoje gauti. Antai 1987 m. vasario mėn. reakcingo emigrantų leidinio „Akiračiai“ (JAV) redakcija išsiuntinėjo kai kuriems moksliniams bendradarbiams Vilniuje specialias anketas, kuriose siūloma atsakyti į klausimus, susijusius su krikščionybės istorija respublikoje, jos plėtojimo galimybėmis ir perspektyvomis, taip pat veiksniais, trukdančiais plisti religijai dabartiniame etape.

Apibūdinant lietuvių reakcinių emigrantų veiksmus per pašto kanalą reikia pažymėti, viena vertus, kad nuolat mažėja jų siunčiamų pavienių antisovietinių ir religinio propagandinio turinio dokumentų, o kita vertus – aktyvėja jų veikla vykdant kryptingas griaunamąsias akcijas. Antai įvykus 1987 m. rugpjūčio 23 d. provokacinei akcijai Vilniuje Kanados reakcinių lietuvių emigrantų iniciatyva respublikos prokuratūrai buvo siunčiami protestai prieš tariamus šio mitingo dalyvių persekiojimus.

Organizuotą pobūdį turi masiškai siunčiami laiškai, kuriuose išreiškiama moralinė parama tiesiogiai nuteistiems už antisovietinę veiklą ir jų giminėms. Vien 1987 m. buvo išaiškinta 7,5 tūkst. tokių laiškų ir 2 tūkst. protesto laiškų oficialioms respublikos instancijoms.

Emigrantų nacionalistiniai centrai, atlikdami užsienio globėjų, globojančių „kitaminčius“ ir jų artimuosius, vaidmenį, ne tik išreiškia savo solidarumą lai-

kais, bet ir mėgina teikti materialinę paramą klerikaliniams nacionalistiniams elementams siųsdami jiems siuntinius ir banderoles.

1987 m. buvo išaiškinta 18 tūkst. ideologiškai žalingo turinio pašto siuntų, arba 15 proc. daugiau negu 1986 m.

Emigrantų nacionalistinių organizacijų vadeivos imasi praktinių priemonių tiesiogiai daryti ideologinį poveikį respublikos gyventojams asmeniškai bendraudami su jais. Atvykstantiems į Lietuvos SSR emigrantams (kasmet atvyksta apie 2 tūkst. žmonių) rekomenduojama kruopščiai rengtis šioms kelionėms. Vienoje iš tokių rekomendacijų, skirtoje emigrantų jaunimui ir paskelbtoje žurnale „Į laisvę“, sakoma, kad „vykstantieji į Lietuvą privalo perskaityti Vakaruose paskelbtus lietuvių pagrindžio leidinius bei kitą antisovietinę literatūrą, turi būti pasirengę informuoti apie emigrantų organizacijų veiklą ir mokėti ginti ten savo antisovietinę pasaulėžiūrą“.

Vadovaudamiesi šiomis nuostatomis, reakcinių organizacijų funkcionieriai atvykę į respubliką mėgina skleisti nacionalistines nuotaikas tarp žmonių, su kuriais bendrauja, materialinėmis išmaldomis stengiasi formuoti priešišką jų požiūrį į sovietinę tikrovę ir garbinti vakarietišką gyvenimo būdą.

Pakanka pasakyti, kad kasmet lietuvių emigrantai savo ryšininkams respublikoje nuperka apie 300 lengvųjų automobilių, o valiutinės Vilniaus parduotuvės apyvarta nuo 4 mln. 1982 m. išaugo iki 11 mln. valiutinių rublių 1987 m. Pagal testamentus respublikos gyventojų naudai kasmet per injurkolegiją apiforminama iki 2 mln. valiutinių rublių; respublikos gyventojai iš kapitalistinių šalių gauna apie 40 tūkst. siuntinių per metus. Tam tikra dalis valiutos gaunama iš

emigrantų nacionalistinių centrų (emigrantų spaudos duomenimis, „Bendras Amerikos lietuvių pagalbos fondas“ (BALF'as) kasmet siunčia į Lietuvą 100 tūkst. dolerių) ir skiriama materialiai skatinti respublikos klerikalius nacionalistinius elementus bei asmenis, „nukentėjusius“ nuo sovietų valdžios. 1985 m. užsienio valiuta buvo nupirktas automašina nuteistojo nacionalisto Gajausko žmonai. Mūsų domėjimosi objektams Bogušiiui, Žilinskui, Vanagaitei įvairiu metu buvo nupirkti brangūs daiktai.

Be to, įvažiavimo kanalu pastaruoju metu vis daugiau įvežama į respublikos teritoriją nacionalistinės emigrantų literatūros. 1985–1987 m. įvykusiuose VLIK'o, PLB, PLJS suvažiavimuose buvo priimti nutarimai vykdyti priešišką veiklą respublikos teritorijoje ir tam tikslui pasinaudoti atvažiuojančiais į Vilnių lietuvių emigrantais. Minėtų suvažiavimų nutarimuose pabrėžiama, jog būtina išnaudoti visas galimybes siekiant „išplėsti“ ryšius su respublika. Emigrantams siūloma kuo daugiau informuoti respublikos gyventojus apie „išsivaduojamąją“ kovą, vežti jiems ideologiškai žalingos emigracijoje išleistos literatūros, bendraujant daryti atitinkamą ideologinį poveikį.

Tuo tikslu PLJS valdyba netgi parengė atitinkamą instrukciją respublikoje besilankančiam emigrantų jaunimui.

Po minėtų suvažiavimų į respubliką buvo atvykę aktyvūs emigrantų nacionalistinių centrų funkcionieriai (A. Kamantas, A. Razma, L. Sidrys, A. Palubinskas, M. Palubinskas, J. Gudaitis). Jie mėgino įvežti į respubliką emigracijoje išleistos literatūros ir išplatinti tarp žmonių, su kuriais bendravo. Buvo toks atvejis, kai iš atvykusios 1985 m. į lietu-

vių kalbos kursus emigrantės iš JAV Lišauskaitės buvo konfiskuota antisovietinė knyga, išleista kaip sovietinė. Daug emigracijoje išleistos literatūros atimama iš specializuotų „santaristų“ grupių narių, kurie tradiciškai lankosi respublikoje. Iš lietuvių kalbos kursų klausytojų 1987 m. buvo konfiskuota apie 10 egz. emigracijoje išleistų spaudinių ir 70 egz. nacionalistinio pobūdžio tekstų kserokopijų.

Daugiausia neigiamos informacijos apie padėtį respublikoje reakcinės emigracijos vadeivos gauna iš savo emisarų, siunčiamų į Lietuvą. Jie atvyksta kartu su kitais užsieniečiais, užmezga ryšius su nacionalistiškai nusiteikusiais asmenimis ir gauna iš jų šmeižikiškos informacijos, kurią vėliau panaudoja antisovietinei propagandai. Nuteistų už antisovietinę veiklą ir profilaktiškai apdorotų asmenų bylų analizė rodo, kad daugelis jų (Gajauskas, Terleckas, Skuodis, Petkus, Šilas, Dambrauskas) rengė antisovietinius dokumentus, rašė šmeižikiško pobūdžio „memuarus“ ir „atsiminimus“ specialiai platinimui Vakaruose.

Kasmet iš atvykstančių į respubliką užsieniečių srauto išaiškinama apie 10 asmenų, kurie atlieka nacionalistinių centrų emisarų funkcijas. Štai keletas pavyzdžių iš 1987 m. operatyvinės praktikos. Užsienio turistai Aleksa Vainys ir Sidrys Marija, VFR piliečiai, emigrantų Vasario 16-osios gimnazijos mokytojai, turėjo ryšių su nacionalistais Bogušiu ir Sasnausku, iš kurių gavo žodinės neigiamos informacijos. Užsienio turistai, VFR piliečiai Čiuplinskas Rimas ir Čiuplinskaitė Indrė, Vasario 16-osios gimnazijos moksleiviai, buvo susitikę ir kalbėjosi su nacionalistais Terlecku ir Bogušiu, iš kurių taip pat gavo neigiamos informacijos.

Pastaruoju metu nacionalistinių centrų emisarai pamažu atsisako neigiamos informacijos apie padėtį respublikoje rinkimo ir pereina prie aktyvių veiksmų: jie kursto antvisuomeninius veiksmus ir skatina kurti antisovietines grupes. Antai JAV piliečiai Palubinskas Aidas ir Palubinskaitė Milda, Vasario 16-osios gimnazijos moksleiviai, lankydami respublikoje 1987 m. balandžio mėn. užmezgė ryšį su grupe Vilniaus moksleivių ir kurstė juos kurti antisovietinę grupę. Tų pat metų rugpjūčio mėn. vėl atvykusi į Lietuvą Palubinskaitė mėgino įvežti didelį kiekį emigracijoje išleistos literatūros.

Nacionalistinių centrų funkcionieriai ryšiams su klerikaliniais nacionalistiniais elementais respublikoje vis dažniau naudojami tarptautiniu telefono ryšiu. Šiuo kanalu jie perduoda nurodymus, kaip organizuoti respublikoje priešišką veiklą, ir gauna šmeižiamojo pobūdžio informacijos. Faktiškai šiuo kanalu palaikomas ryšys tarp VLIK'o atstovo Europoje A. Klimaičio ir N. Sadūnaitės. Su ja telefono ryšį palaiko ir viena iš vadinamojo „Lietuvių informacijos centro“ Čikagoje vadovių Damušytė, „Vatikano radijo“ bendradarbis Kubilius ir kiti. Antai A. Klimaitis iš anksto informavo Sadūnaitę ir paprašė paremti antisovietinę 1987 m. birželio 14 d. akciją Rygoje, nurodė, su kuo iš respublikoje apsilankančių užsieniečių reikia užmegzti ryšį ir t.t. Rengiantis nacionalistiniam 1987 m. rugpjūčio 23 d. sambūriui Vilniuje, Klimaitis pats telefonu susisieko su kai kuriais respublikos nacionalistais bei klerikalais ir paragino juos aktyviai dalyvauti sambūryje.

Svarbiu šaltiniu, iš kurio galima gauti neigiamos informacijos apie padėtį respublikoje, priešininkas laiko Lietuvo-

je apsilankiusių emigrantų apklausą. Prieš išvykstant nacionalistinių centrų funkcionieriai juos instruktuoja, kaip rinkti tokią informaciją per turimus vietinius ryšius ir patiems stebint aplinką, o grįžusius nuodugniai apklausia.

Norėdami gauti tokios informacijos, nacionalistinių centrų vadeivos taip pat apklausia išvykusius iš SSRS nuolat gyventi kapitalistinėse šalyse respublikos gyventojus (kasmet išvyksta apie 100 žmonių).

Siekdami įgyvendinti griaujamuosius planus respublikos atžvilgiu nacionalistinių centrų vadeivos ypač daug dėmesio skiria tautinei lietuvių mažumai LLR. Lenkijos teritorijoje mums priešišką veiklą tarp vietinių lietuvių mėgina vykdyti emigrantų nacionalistiniai centrai PLB, BALF'as, PLJS, „Labdara“, taip pat priešiškos „Laisvosios Europos“ ir „Vatikano radijo“ stotys, kurios šiame regione savo laidas transliuoja net 10 valandų per parą.

LLR besilankantys emigrantų organizacijų aktyvistai nuolat atveža ir platina tarp vietinių lietuvių antisovietinę literatūrą, kuri vėliau būtų pergabenta į respubliką. Gauta duomenų, kad kai kurie LLR lankęsi emigrantai ((?)*, Zimnickas, Pečiulis) koordinavo emigracijoje išleistos literatūros pristatymą į Lenkiją ir ieškojo galimybės pasinaudojant LLR lietuvių ryšiais su respublikos gyventojais pergabenti minėtą medžiagą į Lietuvą.

Pastaraisiais metais LLR aktyviai lankosi lietuvių emigrantų jaunimo atstovai, tarp jų – Vasario 16-osios gimnazijos VFR moksleiviai ir mokytojai. Jie domisi SSRS ir LLR valstybinės sienos apsaugos režimu, supaprastintu praleidimo per valstybinę sieną Lazdijų punktu.

Plačius ryšius su LLR lietuviais palaiko Vakarų šalyse ir Vatikane gyvenantys lietuvių kunigai. Į Punkską ne kartą buvo atvykęs „Vatikano radijo“ lietuvių redakcijos vadovas V. Kazlauskas, 1987 m. šiame regione lankėsi vyskupas Baltakis ir kunigas Putrimas.

Daug materialinių lėšų LLR lietuviams siunčia BALF'as (JAV) ir „Labdara“ (VFR). 1987 m. BALF'o atstovė M. Rudienė irgi lankėsi Punksko regione.

Kai kurie LLR gyvenantys antisovietiskai nusiteikę lietuvių tautybės asmenys palaiko ryšius su respublikos nacionalistais (Vanagaite, Žurauskaite, Patacku).

Išaiškinta faktų, kai lietuvių emigrantai, užsiimantys emisarų veikla respublikos teritorijoje, panašias funkcijas atliko ir LLR. Antai LLR ne kartą lankėsi kunigas iš Vatikano V. Dominykas, o 1987 m. jis atvyko į Vilnių, kur atliko emisaro funkcijas ir susitiko su kai kuriais operatyvinės įskaitos bylų objektais.

Pastaruoju metu užsienio nacionalistai daugiausia domisi respublikos inteligentija, ypač kūrybine, ir stengiasi kai kuriuos iš jų įtraukti į „disidentų“ sąjungą. Šiuo atžvilgiu aktyviai veikia reakcingi „Santaros-Šviesos“ federacijos veikėjai, jie mėgina kai kuriems respublikos kūrybinės inteligentijos atstovams skiepyti nacionalistines nuotaikas ir skatina juos savo kūryboje kelti revizionistines idėjas. Šitaip jie tikisi sukurti respublikoje „intelektualinę opoziciją“.

Šiais tikslais emigrantų spaudoje pagrausėjo publikacijų, kuriose ypač giriami kūrybiniai darbuotojai, savo kūryboje keliantys ideologiškai nenuoseklias idėjas, ir vadinami „netalentingais“ tie, ku-

* Viena pavardė neįskaitoma.

rie tvirtai laikosi marksistinių pozicijų. Mėginama iškraipyti kai kurių žinomų lietuvių sovietinių rašytojų ir poetų literatūrinį palikimą (A. Miškinio, B. Sruogos, S. Nėries, V. Mykolaičio-Putino, A. Pociaus ir kt.).

Visa ši daugialypė reakcinių emigrantų nacionalistinių centrų veikla nukreipta į vieną pagrindinį tikslą – suaktyvinti priešišką respublikos klerikaliųjų nacionalistinių elementų veiklą, pirmiausia panaudojant asmenis, kurie praeityje buvo teisti už valstybinius nusikaltimus, o dabar malonės aktais yra atleisti nuo tolesnės bausmės, ir parodyti pasaulio visuomenei, kad Lietuvoje yra tvirta opozicija, kovojanti dėl „nepriklausomos“ Lietuvos.

Tie asmenys (Terleckas, Skuodis, Dambrauskas, Pečeliūnas, Bieliauskienė ir kt.) turi autoritetą tarp klerikaliųjų nacionalistinių elementų, jie yra nuolat veikiami prieš propagandinių centrų ir emigrantų organizacijų. Savo išlaisvinimą jie laiko ne valstybės humanizmo aktu, o Vakarų spaudimo sovietų vadybei rezultatu. Iš 11 žmonių, paleistų į laisvę 1987 m. malonės aktu, 10 tebesilaiko ankstesnių priešiškų pozicijų. Didžioji jų dauguma, susiblokavę su aktyviai besireiškiančiais nacionalistais ir klerikalais (Bogušis, Cidzikas, Grigas, Puzonas, Gražulis ir kt.), prasidėjus demokratizacijos bei viešumo procesui atkakliai mėgina legalizuoti savo priešią veiklą dangstydami kovos dėl „religijos laisvės“ ir „tautų lygybės“ šūkais, tačiau šiuo metu kol kas nedrįsta atvirai kelti antisovietinių šūkių.

Kaip vieną iš būdingų jų veiklos ypatumų reikia pažymėti pastangas visai remti Vakarų inspiruojamas provokacines antisovietines akcijas; tuo tikslu jie organizuoja grupinius susibūrimus ir

pritraukia į juos idėjiškai nepastovius, politiškai nesubrendusius ir tiesiog smalsaujančius elementus; tai matyti iš 1987 m. rugpjūčio 23 d. išpuolio Vilniuje ir 1987 m. lapkričio 1 d. – Kaune.

Šiuo metu viena pagrindinių vietinių nacionalistų priešiškos veiklos formų yra rengimas ir platinimas įvairių antisovietinių šmeižikiškų leidinių ir dokumentų. Antai 1987 m. nutrauktos Patacko ir Jakubčionio baudžiamosios bylos buvo iškeltos pirmajam išleidus nelegalų leidinį „Lietuvos ateitis“, o antrajam išplatinus kenksmingą emigrantų literatūrą. Nacionalistas Meidūnas yra nelegalaus leidinio „Karžygys“ autorius ir platintojas, o nacionalistas Tamošiūnas parengė ir išplatino itin šmeižikiško turinio dokumentų.

Daugelis nacionalistų ne kartą rašė instancijoms įvairius šmeižikiškus „kreipimus“ ir „atvirus laiškus“, kuriuose kėlė provokacinius reikalavimus (vadinamasis „14-os pareiškimas“, „Atviras laiškas KPSS CK“, „Tiesa apie 1987 m. rugpjūčio 23 d. demonstraciją Lietuvos sostinėje“ ir kt.). Vėliau tuos dokumentus užsienyje aktyviai platino emigrantų nacionalistiniai centrai ir Vakarų masinės informacijos priemonės. Faktiškai tai tapo viena iš antivalstybinių elementų priešiškos veiklos formų sovietinės visuomenės viešumo ir demokratizacijos sąlygomis.

Pasaulio visuomenės akivaizdoje ypač stengiamasi kompromituoti respublikos teisėsaugos organų darbą. Jau minėtas emigrantas A. Klimaitis reikalauja iš vietinių nacionalistinių elementų „faktų apie tai, kaip KP ir milicija pažeidžia žmogaus teises“. Pataikaudami savo globėjams užsienyje nacionalistai ir klerikalai perduoda į Vakarus iškreiptą informaciją apie teisėsaugos organų dar-

bą; ta informacija aktyviai panaudojama antisovietinėje propagandoje.

Tokia veikla nacionalistai siekia sugriauti respublikos darbo žmonių pasitikėjimą KGB organais ir kompromituoti sovietų valdžią.

Laikydami aršaus antisovietizmo pozicijų lietuvių nacionalistai užmezgė ryšį su Maskvos disidentais (Popovu, Ogorodnikovu, Doronina, Kulinskaja ir kt.); jų padedami susitinka su užsieniečiais ir per juos perduoda į Vakarus įvairius šmeižikiškus dokumentus.

Respublikoje gyvena apie 10 tūkst. žydų. Nuo 1986 m. leidimo išvykti į užsienį prašė 550 žmonių (išvyko 326). Per pastaruosius 20 metų išvykti į užsienį buvo neleista 299 žydų tautybės asmenims (iš jų 94 – režimo sumetimais). Šiuo metu iš minėto skaičiaus atkakliai siekia išvykti tik 4 „atsimetėlių“ šeimos.

Užsienio sionistų organizacijos ir toliau mėgina naudotis tarptautinio pašto kanalu, per kurį kursto emigrantines nuotaikas, skiepija religinį fanatizmą ir ragina kurti grupes, kurios gyvenamojoje teritorijoje tyrinėtų žydų kultūrą ir kalbą. 1985–1987 m. išaiškinta 10 880 sionistinio pobūdžio dokumentų (1985 m. – 4070, 1986 m. – 3022, 1987 m. – 3790); beje, daugiau kaip pusė jų buvo atsiųsta iš JAV.

Respublikoje kasmet apsilanko 25–30 užsienio sionistų organizacijų emisarų (1985 m. – 29, 1986 m. – 17, 1987 m. – 21); jie dažniausiai lanko „atsimetėlius“ ir suteikia jiems moralinę bei materialinę paramą. 1987 m. sionistų emisarų veiksmuose išryškėjo nauja tendencija: numatyti ir užmegzti ryšius su jaunais žydų nacionalistais, kuriais galima pasikliauti būsimajoje „veikloje“. Antai

1987 m. iš JAV atvykęs Izraelio pilietis Ankoris Zvi DON objektą „Skorpioną“ klausinėjo apie tokius asmenis ir aiškino, kad masiškai išvykus iš SSRS aktyviems „atsimetėliams“, su kuriais sionistų emisarai anksčiau palaikė „dalykinį“ ryšius, atsirado „tuštuma“, apsunkinanti ankstesnio masto „darbą“. Todėl keliamas uždavinys rasti žmonių, kurie palaikė ilgalaikius ryšius su senaisiais „atsimetėliais“ ir kuriais galima pasikliauti.

Lietuvos SSR gyvena 247 tūkst. lenkų tautybės žmonių, daugiausia Vilniuje, Vilniaus, Šalčininkų, Trakų ir Švenčionių rajonuose. 338 respublikoje gyvenantys lenkai turi LLR pilietybę (iš jų Vilniuje – 168). Iki 1980 m. į respubliką kasmet atvykdavo apie 45 tūkst. LLR gyventojų, o 30 tūkst. respublikos gyventojų lankėsi LLR. Dauguma šių žmonių važinėjo spekuliacijos tikslais, tačiau aktyvios priešiškos veiklos šiame kanale neužfiksuota.

Reikia pažymėti, kad LLR prasidėjus Vakarų išprovokuotiems įvykiams, respublikoje gyvenantys lenkai jais nepaprastai domėjosi. Dėl užsienio propagandos poveikio būta lenkų nacionalizmo faktų, „Solidarumui“ pritariančių pasisakymų. Vėliau dėmesys jiems sumažėjo ir jokių neigiamų vietos lenkų gyventojų veiksmų 1985–1987 m. nepastebėta. Kita vertus, iš LLR yra siunčiama „Solidarumo“ medžiaga ir kiti idėjiškai kenksmingi dokumentai. 1986 m. tokių siuntų išaiškinta 82, 1987 m. – 62.

Respublikoje gyvena apie 3 tūkst. vokiečių, iš jų 793 atvyko iš rytinių SSRS rajonų. Dauguma jų buvo persiėmę emigrantiškomis nuotaikomis. Siekdami gauti leidimą išvykti, kai kurie jų griebė-

si ekstremistinių veiksmų. Iki 1987 m. į užsienį išvykusių vokiečių tautybės asmenų buvo nedaug (1985–1986 m. iš 314 prašymų patenkinti tik 38), o 1987 m. iš 159 gautų pareiškimų patenkinti 130. Taigi į užsienį išvyko beveik visi, kurie to norėjo, tarp jų ir ekstremistiškai nusiteikę asmenys iš „rytinių“ vokiečių. Jokių išpuolių tarp vokiečių „atsimetėlių“ šiuo metu nėra užfiksuota.

Dabar VFR gyvena apie 50 tūkst. išeivių iš vadinamojo Klaipėdos krašto (Memelio), dauguma jų priklauso revanšistinei organizacijai „Memelenderių darbininkų susivienijimas“, kuri kelia reikalavimą atkurti ikikarines Vokietijos sienas. „Memelenderiai“ daro neigiamą ideologinę įtaką respublikos žmonėms susirašinėdami ir asmeniškai su jais bendraudami, mėgina inspiruoti jiems ir kurstyti emigrantines nuotaikas, remia juos materialiai. Iš respublikoje gyvenančių vokiečių 49 gauna VFR valstybinių organų pensijas kaip buvę vermachto kariai ir jų šeimų nariai.

Apskritai „Memelenderių susivienijimas“ realios įtakos respublikoje gyvenantiems vokiečiams neturi, taip pat nėra perspektyvų, kad ji padidės, nes „susivienijimo“ nariai yra pagyvenusio amžiaus žmonės. Respublikos teritorijoje gyvenantys vokiečiai asimiliuojasi, daugelis turi mišrias šeimas ir šiuo metu neketina emigruoti.

Respublikoje gyvena 62 tūkst. baltarusių tautybės asmenų. Jau gana ilgą laikotarpį KGB organai nefiksuoja jokių neigiamų jų veiksmų, ir didesnės įtakos operatyvinei padėčiai respublikoje jie neturi.

IŠVADOS:

1. Išorės priešas artimiausiais metais neatsisakys stambaus masto antisovietinių akcijų, kurias organizuoja įvairių datų ir įvykių, susijusių su Lietuvos istorijos praeitimi, proga.

2. Kad įgyvendintų savo griaujamuosius siekius, reakcinės emigrantų organizacijos stengsis palaikyti glaudžius ryšius su aktyviai veikiančiais respublikos nacionalistais, daugiausia telefono ryšį, taip pat siųsti savo funkcionierius į Lietuvos SSR, užmegzti ryšį su tokiais respublikos žmonėmis per LLR gyvenančius lietuvius.

3. Mėgindami organizuoti priešišką veiklą nacionalistiniai elementai blokuojasi – tai būtina sąlyga – su ekstremistiškai nusiteikusiais klerikalais, kurie dažniausiai ne tik inspiruoja tokią veiklą, bet ir patys tampa pagrindiniais antisovietinių veiksmų organizatoriais ir vykdytojais.

4. Užsienio inspiruojami nacionalistiniai elementai vykdydami priešišką veiklą stengsis pasinaudoti demokratizacijos ir viešumo procesu mūsų šalyje, „prisitaikyti prie viešumo“; jie kurs šmeižikiškus dokumentus ir įvairias provokacines peticijas, taip pat stengsis patekti į paralelines struktūras, jų vadovaujamąsias grandis, mėgins kurti neigiamos pakraipos „žmogaus teisių gynimo“, pacifistines ir pan. grupes.

Komiteto 5-osios tarnybos
2-ojo skyriaus viršininkas
papulkininkis V. Šiaudinis
(parašas)

1988 m. vasario 1 d.